

Svar på skriftligt spørsmål SSS 305/2024 rd

Svar på skriftligt spørsmål om ersättning för användning av litteratur i Tillgänglighetsbiblioteket Celia

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Ärade talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spørsmål SS 305/2024 rd undertecknat av riksdagsledamot Inka Hopsu /gröna:

På vad grundar sig uppfattningen att en miljon böcker som lyssnas på utan ersättning inom ett sådant litet språk- och kulturområde som Finland inte orsakar betydande olägenheter för upphovsmännen till litteraturen, dvs. författarna och översättarna,

hur bär ni i riksdagen ert ansvar för att det arbete som upphovsmännen till litteratur utför inte utnyttjas gratis i statens specialbibliotek, när det redan har konstaterats att det i Finland behöver införas ett system för ersättning för att ersätta de olägenheter som utlåningen orsakar upphovsmännen och

vilka åtgärder tänker ni vidta för att uppdatera den lag som innehåller bestämmelser om ersättning för lån via Celia, när upphovsmännen till litteraturen efter nästa år inte alls får ersättning för litteratur som använts via Celia, det vill säga för 1,3 miljoner lån?

Som svar på detta spørsmål anför jag följande:

Tillgänglighetsbiblioteket Celia är ett ämbetsverk inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde vars uppgift är att förbättra jämlikheten i samhället för synskadade och andra personer med läsnedsättning. I detta syfte ansvarar biblioteket för bibliotekstjänster för synskadade och andra personer med läsnedsättning samt sköter sakkunniguppgifter i anslutning till tillgänglig publicering.

Den begränsning till förmån för synskadade och andra personer med läsnedsättning som föreskrivs i upphovsrättslagen grundar sig på skyldigheterna i direktivet om läsnedsättning. Det är tillåtet att enligt vissa förutsättningar göra verken tillgängliga för personer med synskada eller någon annan läsnedsättning utan upphovsmännens tillstånd.

Enligt direktivet om läsnedsättning får medlemsstaterna föreskriva att användning som är tillåten enligt detta direktiv kan omfattas av system för ersättningar inom de gränser som fastställs i detta direktiv. I ingressen till direktivet konstateras bland annat att system för ersättning inte bör kräva betalning av berättigade personer och att vid fastställandet av ersättningsnivån bör vederbörlig hänsyn tas till att de behöriga organens användning sker utan vinstsyfte, de mål av allmänt intresse som direktivet eftersträvar, undantagets förmånstagares intressen, den eventuella skadan för rättighetshavarna samt behovet att säkerställa gränsöverskridande distribution av exemplar i

tillgängligt format. Om skadan för en rättighetshavare är obetydlig bör det inte uppkomma någon skyldighet att betala ersättning.

Enligt upphovsrättslagen har upphovsmannen rätt att få ersättning av den behöriga sammanslutningen (Tillgänglighetsbiblioteket Celia), om ett sådant exemplar av ett verk som framställts genom ljudupptagning med stöd av begränsningen i Finland varaktigt får behållas av en person med läsnedsättning. Det har ansetts att sådan användning av verken kan påverka den kommersiella ljudboksmarknaden.

Undervisnings- och kulturministeriet lämnade 2021 en utredning till bildningsutskottet i enlighet med det utlåtande som riksdagen godkände 2018. Enligt utredningen erbjuder den kommersiella ljudboksmarknaden i regel inte innehåll i ett format som lämpar sig för personer med läsnedsättning och streamingtjänsterna för ljudböcker avsedda för personer med läsnedsättning kan inte anses försämra den kommersiella ljudboksmarknaden. Enligt utredningen finns det inga grunder att utvidga den nuvarande ersättningsrätten till att omfatta tjänster som tillhandahålls som streamingtjänster, även om de flesta personer med läsnedsättning har tillgång till sina exemplar i tillgängligt format genom streaming.

Styrelsen för Tillgänglighetsbiblioteket Celia har i juni 2024 beslutat att efter övergångsperioden, dvs. som det ser ut nu den 30 september 2025, kan Celias kunder använda ljudböcker endast via webbtjänsten. Utöver streaming är det dock fortfarande möjligt för en person med läsnedsättning att få en ljudbok till sitt förfogande genom att ladda ner ett exemplar av verket så att verket får behållas varaktigt av personen. Den sistnämnda användningen omfattas av rätten till ersättning enligt upphovsrättslagen.

Enligt direktivet om läsnedsättning ska Europeiska kommissionen utvärdera direktivet och lägga fram sina viktigaste observationer och vid behov förslag till ändring av direktivet. Kommissionens utvärdering har försenats. I april 2024 publicerades en undersökning som kommissionen låtit göra i syfte att stöda utvärderingen. Undersökningen visar bland annat att de flesta medlemsstater inte alls har infört något ersättningssystem. Efter kommissionens bedömning kan det vara aktuellt att se över situationen även i Finland.

Helsingfors 24.9.2024

Forsknings- och kulturminister Sari Multala